

ZALÁN TIBOR

Szulamit

- LIBRETTÓ * -

2. FELVONÁS

1. jelenet – Salamon és Szulamit testvérei

Salamon a trónteremben áll, hallgatja a távolról, Ízisz temploma felől beszűrődő éneket.

ÍZISZ-

TEMPLOMIAK A Bat-El-Háb hegyén
nyugszik a nap,
a Bat-El-Háb hegyén
pogány istenek bolyonganak.
Jöjj csak, testvérem
Ízisz rád vár.
Menjünk, testvérem,
illat-árba borult a határ.
A nap arany
hintó, alá gurul,
imádjuk hát
Íziszt, imádjuk őt, az urunk.
Bőséggel lát
el bennünket ez a kövér föld.
Ozirisz, jöjj,
éledj, dalunk most tégedet költ.

SALAMON

Megint ezek... mindig ezek...
se éjjelem, se nappalom tőlük.
Csak egy parancs... s ez mind halott.
Elegem van már nagyon belőlük,
de mégsem parancsolom meg,
hogy mészárolják őket halomba...
Intézzék el az istenek
őket.

* Készült Kuprin: Szulamit című kisregénye, valamint bibliai idézetek felhasználásával

ALEHÁR Felség, három otromba
fickó tülekedne be hozzád.
Azt mondja ez a három szolga,
szakácsod, Salamon nevűnek
ügyében jöttek, kezét csókolnák,
ha valahogy elébe kerülnek.

SALAMON Három fickó? Szakácsom vágyja
látni?

ALEHÁR Úgy... Nekem ezt úgy mondták.
SALAMON Jöjjenek elém, de maradj
velünk Alehár, majd parancs
követi a találkozást. Csak
okosan szóljon a három száj.

ALEHÁR Engedjétek a három
jövevényt királyunk elé.
Gyertek, na, térdre kutyák,
szemeteket a föld felé
fordítsátok...

SALAMON Hagyd, Alehár!
Halljam, mért jött és mit kíván
e három férfi...

JÓZSEF Uram, szolgád
József-zsidó a hegyekből szól
most hozzád. Ők testvéreim itt,
Isaac, Mózes – hűgunk, Szulamit
ügyében jöttünk hálát tenni...
Isaac Szakácsodnak megköszönni...
MÓZES Hogy szegénytől megmentette...
ISAAC Hűgunkat a szőlőskertben...
MÓZES Mikor két katonád rátámadt...
SALAMON Most te támadod katonámat...
ISAAC Szemérmén erőszakot venni...
JÓZSEF Akkor Salamon szakács karddal...
SALAMON A szakácsom? Kezében karddal?
ISAAC Közéjük vert, azok futottak...
MÓZES Áldjuk most nevét éjjel és nappal...
SALAMON Értem. Alehár, mondd hát, hol van
a Salamon nevű szakácsom,
ki karddal a katonaságon
igazságot vesz?

ALEHÁR Felség, a palotában csak egy
Salamon van, ki azonos veled.

A Salamon nevet másnak
 hordani felér egy
 felségáruhással...
 SALAMON Hallottátok! Fenntartjátok-e
 hogy Salamon volt a szakács neve...
 Kardot szakács nálunk nem hordhat,
 ha tette, arról majd számot ad...
 De létezik-e valóban a szakács,
 vagy ahogyan beszéltek, felségáruhással...
 JÓZSEF Ezt mondta húgunk...
 ISAAC Mért mondjunk mást...
 MÓZES Nem akartunk felségáruhással
 sugallni...
 SALAMON Hát húgotok hozzám
 mért nem hoztátok el...
 JÓZSEF Az ám,
 kishúgunk eltűnt tegnap éjjel...
 MÓZES A szemem sírtam érte széjjel...
 ISAAC Talán a bánat vette el esztét...
 SALAMON Úgy? A hóhér csapja le fejét
 annak, ki rágalmozni meri
 katonáim...
 JÓZSEF Talán ismeri
 valaki azt a szakácsot...
 ISAAC Te adtad ezt a tanácsot...
 MÓZES Hóhér hoz majd utolsó álmot...
 SALAMON Mert húgotok nem jött veletek,
 s tanúként nem áll ide elém,
 hulljon porba hazug fejetek,
 vigyétek őket... ebből elég...
 JÓZSEF Kegyelmezz, hiszen bölcs vagy és jó...
 SALAMON Tanú nélkül a vád romlandó...
 ISAAC Szándékunk tekintsd, az a való...
 SALAMON Szád jár, talán mondasz valamit...
 MÓZES Hogy jót akarva vagyunk mi itt...
 SALAMON Rágalmozni, ugye, az a jó...
 ALEHÁR Őrség! Fejűk hulljon hajnalig...

Őrök jönnek be, megragadják a három testvért.

SALAMON Kiáltsatok hát húgotokért!
 JÓZSEF Hogy kerülhetne ő be ide?

SALAMON Én szóltam!
HÁRMAN Szulamit! Ide! Ide!

Előlép a drága fátylakba öltöztetett Szulamit, akit először nem ismernek meg, mindhárman eléje borulnak.

JÓZSEF Felséges asszony, légy kegyelmes...
ISAAC Három híved kér, engedelmes...
MÓZES Szolgáid vagyunk mindhalálig...
JÓZSEF Adj nekünk, asszonyom, kegyelmet...
SZULAMIT Híveim lesztek?
HÁRMAN Azok leszünk!
SZULAMIT Szolgáim lesztek?
HÁRMAN Azok vagyunk.
SZULAMIT Gyakoroltok engedelmet...
HÁRMAN Mindenben engedelmes...
JÓZSEF Ez a hang oly ismerős...
ISAAC E termetet már láttam...
MÓZES Jaj, elhagy agyam... erőm...
JÓZSEF Kishúgunk itt, a palotában...
EGYÜTT Mit keres? Mit keres?
SZULAMIT Én királyom, én szerelmem
 hozott ide, testvéreim.
 Övé szívem, testem, lelkem...
ISAAC Csoda történt, véreim...
SALAMON Tegnap előtt, fönt a hegyen
 én voltam, ki megvédte őt.
 Igaz, Salamon a nevem,
 ámbar szakács sem azelőtt
 nem voltam, és nem szándékom,
 bizony mondom,
 konyháért elhagyni trónom.
ALEHÁR Akkor most mi legyen velük?
SALAMON Semmiképp se vedd a fejük,
 adass rájuk drága ruhát,
 szolgát melléjük tucatot.
 József a szőlőre vigyáz,
 hegyeknek lesz intézője,
 Isaac barmaim őrzőit őrzi,
 Mózes lesz ki hajóimnak
 építését ellenőrzi.
HÁRMAN Köszönjük, nagy király...

Pleidell János: Esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk! (plakát)

SALAMON Őt illeti a köszönet...
HÁRMAN Köszönjük, felséges asszony...
SZULAMIT Mit beszéltek? Pír az orcám
 átfutja, most elszaladnom
 kellene...

SALAMON De utolérnélek,
 és csókkal büntetnélek...
HÁRMAN Milyen szerencse, milyen kegy,
 ettől zeng holnaptól a hegy.
 Húgunk a király asszonya
 lett, olyan ez, mint a csoda.
 József, szőlők intézője,
 Isaak őrzők őrizője,
 Mózes, hajók követője
 mától, a szerencse ránk szólt
 és mézes kötéllel átfont,
 énekeljünk hát, testvérek,

A Bat-El-Háb hegyén
felkél a nap,
a Bat-El-Háb hegyén
pogány istenek bolyonganak.
Jöjj csak, testvérem
a munka vár.
Menjünk, testvérem,
illat-árba borul a határ.
A nap arany
hintó, fölénk gurul,
imádjuk hát
istent, és imádjuk az urunk.
Bőséggel lát
el bennünket ez a kövér föld.
Salamon, jó
király, dalunk most téged köszönt.

2. jelenet – Szulamit, Salamon, Alehár

Salamon király hálószobája. A király az ágyon fekszik, Szulamit az ablaknál áll, nézi a lába előtt elterülő várost.

SZULAMIT Mondd, mit szeretsz bennem,
egyszerű, buta lányban,
hatalmas király?
SALAMON Szépséged fenyegetőbb
Szulamit, akár
a száguldó ezredek.
Hétszáz feleségem volt,
háromszáz ágyasom.
De ez mind csak semmi volt,
mert megismertelek.
Királynők magasztalnak majd,
ágyasok zengik dicséreted.
Minden asszony ezen a földön
téged irigyel, mert Salamon szeret.

Szulamit az ajtófélfához áll, odaszorítja a fejét a fához.

SZULAMIT Én csak rabnőd
akarok lenni, Salamon.
Ím fülem e fához
szorítom, kérlek, nem! akarom,
Mózes törvénye szerint
szegezd át most fületem,
hogy ezentúl mindig
önkéntes rabszolgád legyek.

SALAMON Nem, nem, te úrnőm légy,
e sok gyönyörért,
s a szerelemért,

mit bennem támasztottál
parancsolóm légy, ne szolgám.
SZULAMIT Azt mondtad, kedvemre teszel,
amit kérek, számodra parancs...
Kérlek, szúrd át a fületem,
nekem azzal boldogságot adsz.
A hatalmas udvarodban
nem találok a helyem
úrnőként: tégy rabszolgáddá,
az lesz az én ünnepem.

SALAMON Legyen. Alehár!

Alehár belép.

ALEHÁR
SALAMON
ALEHÁR
SALAMON
ALEHÁR
SALAMON

Rendelkezz velem.
Két aranyzöget hozz,
mivel a nő fülét átverem...
Megbocsáss, mint... rabszolgáknak...?
Szolgának nem dolga
utána nézni
ura parancsának...
Megyek a szögért...
Várj csak...
Ékszereim közül
két karbunkulus függőt,
mélyvörös, sötét tűzűt
hozz, mellyel mátkám
földíszítem, úgy is
mint legszebb rabszolgámat...

Alehár kisiet a trónteremből.

SALAMON
SZULAMIT
SALAMON

Látod, a kedvedre teszek...
Mondd, királyom, mi csoda történt,
hogy ennyire megszerettelek?
Még szóra sem nyílt szád,
már a tiéd voltam,
a hangod selymébe
majdnem behaltam.
Virág nyílik így, a
nyári éjjeleken,
ahogy én megnyíltam,
s megnyílt a szerelmem...
Mivel ejtettél rabul,
hogy én most rabszolgául
ajánlom magamat neked.
Holott parancsolhatnád is:
az ágyasod, rabnőd legyek,
és én az lennék, és téged
úgy gyűlölnék, meglehet...
Nem tudom, Szulamit...
Ezer meg ezer
asszony kérdezi ezt
kedvesétől, de egy sem
tudja a választ.
Ki ismeri a sasok útját

a hatalmas levegőégben?
Ki számítja ki a kigyó
mozgását a sziklaszélien?
Ki tudja a hajó útját
a végtelen tengerében?
Ki érti a férfi útját,
míg eljut a nő szívéhez?
SZULAMIT Ha nem vagy velem, keblemen
elhervadnak a virágok.
Törékenyebb, gyöngébb vagyok
mint a hebroni leányok.
Írni, olvasni nem tudok,
a számokat nem ismerem,
ostoba kis szolga vagyok,
kit letiport a szerelem...
SALAMON Engem is fog a szerelem,
már csak csókokod kívánom.
Ami rajtad kívüled van,
az nekem többé már nincs.
Uralom a világot,
és mégis, legnagyobb kincs
birodalmamban te vagy...
SZULAMIT Emlékszem, az első nap
ahogy kezemre kezded
tettetted, az összes erem
összes vére zsibongni
kezdett, és fölujjongni
az érzés, ő az uram...
SALAMON Régóta voltam már magam,
mindent elérve boldogtalan,
amikor lenge ruhában
a hegyen az éjszakában
megláttalak
azóta áldom a percet,
s azóta áldalak téged...
Karcosú vagy, mint
fiatal kanca
a fáraó szekérében,
gyönyörű, mint
fehér galamb
hűvös forrás közelében...
Ezerszer

szerethet az ember,
 de igazán
 mégiscsak egyszer szeret.
 Tenger sok
 ember gondolja, hogy szeret,
 de csak kettőnek
 küld az Úr igazi szerelmet.
 SZULAMIT És Sába királynője?
 Mondják, legszebb
 minden asszony között...
 SALAMON Ő a palotából
 s a szívemből elköltözött...
 SZULAMIT De a szerelmed volt,
 mindenhol beszélnek...
 SALAMON Ami volt, már nincs...
 A tenger mélyére vetett
 érme nem fénylik... nem kincs...
 Mikor őt szerettem,
 te még csak nyolc éves voltál...
 SZULAMIT Őt jobban szeretted?
 Légy őszinte hozzám!
 Félelem szorítja
 egyre csak szívemet,
 el fog venni tőlem,
 s én akkor elveszek.
 Rám fogsz unni, hiszen
 beszélgetni velem
 csak szerelemről lehet...
 SALAMON Ha így lenne, azt majd
 meg fogod tudni. De most
 tedd arcomra kezed...

Alehár lép be, elhallgatnak.

ALEHÁR Az aranyszögek, Bölcs Salamon.
 És a karbunkulus kövek.
 SZULAMIT Akárha két vércsepp...
 SALAMON Az enyém és a tied.
 Add a szögeket... Jól meggondoltad,
 Szulamit?
 SZULAMIT Megtennék bármit, üsd csak
 át a fületem szögekkel...

SALAMON Szerelmem, minden vércseppet
ezerszer hálálja meg Salamon.
SZULAMIT Tőled a szenvedés nekem
ajándék... Sokáig tartson...

Salamon átlukasztja Szulamit fülét a szögekkel, és mielőtt beléjük illesztené a karbunkulus köveket, megcsókolja mindkét sebhelyet.

SALAMON Bátor vagy, lányom, véred íze
mostantól az én vérem űzze.
Akaratodból az urad vagyok,
s te rabszolgám, kit el nem hagyok
soha.
SZULAMIT Csak igaz legyen
ez az álom...
A régi Szulamitot
magamban nem találom...
Csak igaz legyen
ez a csoda...
S ne ébredjek fel soha
a halálon innen... soha...

3. jelenet – Asztisz, szolgáló

Bat-el-Háb hegyén, Ízisz templomában vagyunk. Mély, szinte fenyegetően szép és hangos zene. Pompa és ragyogás. Most kezdődik majd a nagy, titokzatos szertartás második része. A templom nagyterme, közepén Ízisz szobrával, üres. Asztisz fülkéjének függönye elhúzódik, a királyné tapsol, templomi szolgálója hozzá siet.

ASZTISZ A testőrök
parancsnoka vár-e kint?
SZOLGA Csak arra vár
úrnóm, hogy egyet ints.
ASZTISZ Hívd, s bennünket
ne zavarjon most senki.
SZOLGA Úgy lesz minden,
nem fog zavarni senki.

A függöny visszahúzódik.

4. jelenet – szolga, pap

A kifelé induló szolgát az pap félrevonja.

PAP Hová küld?
SZOLGA A katonáért...
PAP Szegény... Elveszett...
SZOLGA Királyném
beleőrült a szerelembe.
PAP Rejtőznek vágya elől
a szép fiúk és lányok...
SZOLGA Rettegnek az emberek
tőle a hitvesi ágyon...
PAP Vad, véres ölelését
senki sem élte még túl...
SZOLGA Ki megkapja szerelmét
megőrül vagy elpusztul...
PAP Elveszti akaratát
aki testébe zuhant...
SZOLGA Mákonyként bódítja el
őket, életfonalukat
eltépi könyörtelen...
PAP Örök függőséget teremt...
SZOLGA Megtesznek érte
minden gyalázatot...
PAP Gyilkolnak, hogyha kell,
magukat ölik el,
hogyha kell...
SZOLGA Engem is így köt magához...
PAP Engem is így köt magához...
SZOLGA Mióta Salamon szerelmét
elvesztette, vele az eszét...
PAP Mindenem rajta legyen szemed!
SZOLGA Értem uram... de most megyek,
hívom a katonát...
PAP Új áldozatát
a gyönyörű szörnyetegnek...
SZOLGA Csönd... Meghallja, és kész a veszted...

A szolga kisurran, a pap is eltűnik valamelyik oszlopbeszögellésben.

Esküszünk!..

(Die Begehung unseres Nationalfeiertages,
des 15. März.
La célébration de notre fête nationale,
le 15 mars.
The Celebration of our Freedom Day,
March 15.)

Esküszünk! (Nemzetőr, 1957)

4. jelenet – Asztisz, Eliava

Eliava érkezik a szolgálával, sápadt, mintha részeg lenne, gyöngö, tántorog. A szolgál a fülkéhez vezet, majd nesztelenül eltávozik. A függöny meglibben, láthatóvá válik Asztisz gyönyörű alakja – egyik mellét kiszabadította a ruhájából. Eliava megtántorodik.

ASZTISZ Itt vagy hát, Eliava...
ELIAVA Hívtál, álmaim asszonya.
ASZTISZ Nézésed tűzzel tele...
ELIAVA Fölbolydult vágyaim tenger...
ASZTISZ Mit kívánsz, mondd ki, bátran...
ELIAVA Te hívtál... én hogy kívánjak?
ASZTISZ Mondj el nekem mindent,
 Eliava, a királyról
 és a szőlőbeli leányról.
ELIAVA Úgy... Hát még mindig
 csak őt szereted?
ASZTISZ Mi közöd hozzá!
 Beszélj, ne remegj!
ELIAVA Mit mondhatok neked?
 Féltékenységtől szívem megreped.
ASZTISZ Beszélj, s megkapod majd
 szolgálataidért a testemet.

Eliava tántorogva, fejét leszegve kezdi el a beszámolóját.

ELIAVA Senkit sem szeretett
 úgy, mondják, úgy, mint őt,
 a szőlőhegyi lányt,
 a vörös hajú nőt.
 Minden percét neki szánja,
 felé zúdul minden vágya.
 Tekintetét mint a kutya
 éjjel s nappal rajta tartja.
 Lent, a lábainál hever,
 porrá omlott a nagy szobor.
ASZTISZ Beszélj, csak beszélj még...
ELIAVA Beszélek, de a szívem ég,
 vágyam elborítja testem...
ASZTISZ Tudom, hogy kívánsz,
 hogy korbács a testem
 beszélj... Csak utána

5. jelenet – főpap, papok, remete

Vörös foltos fehér köntösbe öltözött tíz pap vonul be a terembe, s lép az oltárhoz, két másik követte őket, női ruhában. Ma ők ábrázolják az Oziriszt sirató Neftiszt és Íziszt. Megjelenik a templom főpapja is, százéves aggastyán, tiarával fején, párdubcórrel a vállán, sakálfarokkal díszített brokátkötényben.

FŐPAP Szuton di gotpu!
PAPOK Áldozatot mutat be a király.
FŐPAP Szuton di gotpu!
PAPOK Áldozatot mutat be a király.
FŐPAP Szuton di gotpu!
PAPOK Áldozatot mutat be a király.

Az oltár felé fordul, egy fiatalabb pap kezéből átvesz egy galambot, elmetszi a nyakát, kitépi a szívét, s vérével meghinti az áldozati oltárt és a szentelt kést.

FŐPAP Sirassátok Oziriszt,
Atum istent,
a nagy Un-Nuter-Onufrit,
On istent!
PAPOK Sirassátok Oziriszt,
Atum istent,
a nagy Un-Nuter-Onufrit,
On istent!

Előre lépnek a heréltek, és magas, ütemes hangon jajongani, panaszkodni kezdenek.

HERÉLTEKDALA Térj vissza lakodba,
gyönyörű ifjú.
Látásod öröm.
Ízisz könnyörög
hozzád, Ízisz, ki
egyazon méhben fogant veled,
a nővéred és a hitvesed.
Mutasd újra arcod,
fényességes isten,
íme, itt van Neftisz,
a te leány húgod.
Záporozik könnye,
a haját szaggatja,
bánattól nincs éje,

nincs neki nappalja.
Aggodalma átjár
naponta bennünket,
keressük a tested,
Ozirisz, létünket
adjuk keresésnek,
kérünk téged, térj meg
Ozirisz, térj vissza
fényes hajlékodbába!”

Majd, még mindig ének közben, az idősebb papok kiviszik a szentélyből az istennő szobrát, amelyre az aranyos csillagokkal telehintett fekete köpeny még mindig ráborul, csupán ezüstös lába látható, melyet kígyó fon körül, feje fölött pedig az ezüstkorong, tehénszarvba foglalva. És lassan, méltóságteljesen és a lantok pengése közepette bánatos sírással indul el Ízisz istennő menete az oltár lépcsőjéről, lefelé a templomba, végig a falak mentén, az oszlopok között.

PAPOK ÉNEKE Dicsőség Abidosz városa,
mely megőrizte szépséges fejedet,
Ozirisz.
Dicsőség Memfisz városa,
ahol megleltük a te jobbod,
a harc és védelem kezét.
Ozirisz.
Dicsőség Szaisz városa,
mely elrejtette
fényességes bal kezéd,
az ítéletek kezét,
Ozirisz.
Áldott légy, Théba városa,
ahol a te szíved megnyugodott,
Ozirisz.

A menet visszatér az oltárhoz. A hangulat mind forróbb.

FŐPAP Ozirisz testének
minden darabkája,
isten szent testének
minden darabkája,
mi szent nagy testünknek
minden darabkája
megkerült,

	de hol a fallosz, hol a szent falloszt, az anyaméh megtermékenyítője, az új élet teremője?
PAPOK	De hol a fallosz, hol a szent falloszt, az anyaméh megtermékenyítője, az új élet teremője?
FŐPAP	Az elveszett falloszt most visszaadjuk...
PAPOK	Az elveszett falloszt most visszaadjuk...
FŐPAP	Anyaméh, termékenységed most visszaadjuk...
PAPOK	Anyaméh, termékenységed most visszaadjuk...
FŐPAP	Élet teremőjét most visszaadjuk...
PAPOK	Élet teremőjét most visszaadjuk...

Ezalatt, az oltárnál, az istennő fekete lepellel borított képmása körül, a timpanon csen-gésének s a lant pengésének ütemére táncot járnak a papok, szent tébolyban. Némelyik már korbácsolja magát orrszarvúbórból font sokágú szíjostorral, mások rövid késsel hosz-szú, véres sebeket vágnak a mellükbe és vállukba, egyesek ujjukkal marcangolják szájuk-kat, tépdetik fülüket, karmolják arcukat. A tomboló kartánc közepette, az istennő lábánál, szédületes gyorsasággal forog egy helyben a libanoni remete, hófehér, lobogó köntöseben. Csupán a főpap marad mozdulatlan. Kezében tartja az etiópai obszidián-ból készült szent áldozati kést, hogy átadja az utolsó, rettenetes pillanatban. És ekkor rettenetes, őrjítő, velőtrázó kiáltás harsogja túl egy pillanatra az egész kórust. A papok gyorsan szétválnak, és a hívők serege jól láthassa a libanoni remetét, teljes meztelenségé-ben, magas, csontos, sárga teste borzalmával. A főpap feléje nyújtja a kést. Szinte elvi-selhetetlen csend támad a teremben. A remete hirtelen lehajol, gyors mozdulatot tesz, majd felegyenesedik, és a fájdalom s a gyönyörűség ordításával hajítja az istennő lábához az alakatlan, véres húsdarabot, a tulajdon levágott péniszét. A papok énekelve elvonul-nak, magukkal viszik a remete lepedővel letakart megcsonkított testét.

PAPOK	Anyaméh, termékenységed már visszaadjuk... Élet teremőjét már visszaadjuk... Az elveszett falloszt
-------	--

már visszaadtuk.
Áldott légy Ízisz,
áldott Ozírisz,
áldott légy Ízisz,
áldott Ozírisz...

6. jelenet – Asztisz, Eliava

Asztisz fülkéjének függönye fellebben, kilép onnan a szerelemtől még mindig felhevült Eliava. Mögötte feltűnik Asztisz hideg, szenvedélytelen, fehér arca.

ELIAVA Eddig nem tudtam,
mi a gyönyör...
Most már tudom,
neked köszönöm...
ASZTISZ Menj már, elég volt belőled...
ELIAVA Ne küldj el, halálba küldesz...
ASZTISZ A kéj, a vér, a vad nász
csak magányomra rossz máz...
Mit képzelsz,
királyi testemet
érintheti
még valaha kezded?
Menj, különben
haragomban porba sújtalak.
ELIAVA Béna vagyok, süket, vak...
ASZTISZ Szánalmas féreg, semmi se vagy...
ELIAVA Az leszek, ha elküldesz...
ASZTISZ Ne rimáncodj, te varangy...
ELIAVA Gúnyolj, csak ne küldj el...
ASZTISZ Soha többé nem kapod meg
ami ma érdemtelen
lett tiéd...
ELIAVA Porban csúszok eléd...
ASZTISZ Menj, azt mondtam, elég...
ELIAVA Könyörgöm,
ha elküldesz, meghalok.
ASZTISZ Mit kezdjek veled?
ELIAVA Bármit megteszek, vállalok...
ASZTISZ Szép vagy, Eliava,
de gyenge és gyáva...

ELIAVA Úgy hiszed? Ha igen,
tégym engem próbára.

ASZTISZ Próbára? Jó!

ELIAVA Köszönöm!

ASZTISZ Még nem tudod, örömöm
mi hozza meg.

ELIAVA Bármi legyen,
esküszöm, hogy megteszem.

ASZTISZ Eliava, akarsz-e,
hogy Júdea és Izrael
királyává tegyelek?
Akarsz-e uralkodni
Szíria és Mezopotámia,
Fönícia és Babilon felett?

ELIAVA Nem, királyném,
nem akarok vagyont, hatalmat
Én csak téged akarlak...

ASZTISZ Ha akarsz,
parancsolóm leszel.
Minden éjszakám
veled telik el.
Tiéd lesz
minden szavam,
minden pillantásom,
minden lehetem...

ELIAVA Akarom, csak ezt akarom.

ASZTISZ Akkor halld most a parancsom.
Te ismered a jelszót,
az ajtók megnyílnak előtted.
Még ma éjjel bemegy a
palotába, s megöli őket.
Megöli mind a kettőt!
Mind a kettőt!

ELIAVA Bármit, csak ne ezt...

ASZTISZ Most meg mit remegsz...

Asztisz hirtelen magához rántja a fiatal katonát, hosszan, forrón csókolja. Hirtelen ellöki magától.

ASZTISZ Menj!

ELIAVA Megyek.

Kiss Mária: Temessétek el a Halottakat (illusztráció)

7. jelenet – Szulamit, Salamon, Eliava

Salamon király hálóterme a palotában. Szulamit a csillagokat nézi, mellette ül a király, a lány kezét fogja.

SZULAMIT Hét napja, ugye, hét napja már...
SALAMON Hogy ide hoztalak, Szulamit?
Igen, de hétszer hét esztendő
vár még szerelmünkre.
SZULAMIT Valamit
kérdéznék tőled, király.
SALAMON Mondd csak
szerelmem, vagy mondd csak hogy szolgám...
SZULAMIT Találkozunk halálunk után
mi is ott fent, a csillagokban?
SALAMON Milyen gondolatok járnak
a fejedben...
SZULAMIT A választ, a választ...
SALAMON Asszír bölcsek szerint az ember
lelke tovább él az egekben,
halála után csak a teste
hullik a semmi nevű verembe.
SZULAMIT Hiszel te ebben, királyom?
SALAMON Legyen a válasz hallgatásom.
SZULAMIT Kérlek, valamit mondj nekem,
egyszerű lelkemnek nagy teher
hogy egy birodalom ura
hajtja fejét a vállamra...

Salamon az ölébe vonja Szulamit fejét, és halkan, nyugodtan beszél hozzá.

SALAMON Rövid az emberi lét,
az idő végtelen,
az anyag halhatatlan.
Meghal az ember,
elrothad teste,
és más alakban
hizlalja a földet,
a földön kalász zöldell,
kalász termi a magot,

ember megőrli, s a kapott
lisztből kenyeret süt,
táplálja vele testét.
Így lesz táplálója a nemlét
a létnek.
Századok múlnak,
s ismétlődnek
a földön mindenek.
Ismétlődnek az emberek,
az állatok, a kövek.
Az idő körforgása
elhagy és követ,
mi is ismétlődünk.
te meg én.
Minden szerelem idején.
Találkozni fogunk, Szulamit,
és nem ismerjük meg egymást,
de elragadtatással repes a szánk
s a szívünk egymás felé,
mivel találkoztunk már,
csak drága Szulamitom,
majd nem emlékszünk rá.

Szulamit nyugtalanul szorítja a mellére Salamon kezét.

SZULAMIT Nem, királyom, nem!
Én jól emlékszem.
Házunk ablaka előtt álltál,
a sötétben engem hívogattál:
„Jöjj ki, gyönyörűm,
az én fejem megrakodott
az éjszaka harmatjával!” –
így szóltál
az éjszaka hangjával
hozzám,
s én megismertelek...
Mondd Salamon, hogyha
én holnap meghalok,
fogsz-e emlékezni
Szulamitodra,
a szőlőbeli
kis barna lányra,

ki első szerelmével
szerelmed várta?
SALAMON Ó, ne beszélj így,
hiszen annyi év...

Éles harangszó száll el Jeruzsálem fölött. Sokáig panaszosan reszket a levegőben. Szulamit megborzad, védekezően összehúzza magán a ruháját.

SALAMON Ízisz templomában
beteljesült a szentség...
SZULAMIT Sötét járja át szívem...
Nem akarok meghalni még...
Királyom, végy karodba,
Szoríts engem szíved fölé.
Tégy engem, mint egy pecsétet
a te szívedre,
tégy, mint egy pecsétet engem
a te karodra...

SALAMON Ne félj a haláltól,
Szulamit!
A szerelem erősebb, mint a halál.
Bízz benne, megóv.

SZULAMIT Amikor hallgatlak,
szívem örömtől repes!
Szeretnék valamit
kérni tőled... Mondd, lehet?

SALAMON Bármit kérsz,
mindent megteszek.
Kérd az életemet,
odaadom neked.
Csak szomorú lennék azért,
túlágosan kis árat
fizetnék szerelmedért.

SZULAMIT Kérlek, királyom,
ha eljön a reggel,
menjünk el együtt oda...
a szőlőbe... oda fel...
Oda, ahol a pázsit zöldell,
ahol ciprusok és cédrusok állnak.
Ahol a kőfal tövében
kezedbe fogtad a lelkem...
Én majd ott várlak,

ott majd újra
megmutatom neked szerelmem...
KIRÁLY Úgy lesz, most add a szád,
drága, reszkető gyermek...

A király hosszan, szerelmesen megcsókolja a lányt. Szulamit hirtelen kibontakozik az öleléséből, és nyugtalanul feláll az ágyról.

SALAMON Mi az, Szulamit?
Mitől ijedtél meg?
SZULAMIT Lépteket hallok...
Egy ember közeleg...
SALAMON Ide madár se jut be,
ezredem őrzi szerelmünket...
SZULAMIT Járása puha, párducé,
izmai ugrásra készek...
SALAMON Képzeldsz, szerelmem...
SZULAMIT Nem. Féltelek! Félek!

Salamon az ablakhoz megy, kinéz.

SALAMON Csak a forrás neszez lent...
SZULAMIT Hallod? Az ajtó megrezzent...
SALAMON Ki az? Eliava! Őrséget ide...

Szulamit a belépő árny elé veti magát, a tör átdőfi a gyöngye lánytestet.

SZULAMIT A csillagon... Emlékezz... várlak...
SALAMON Mi történik? Őrség! Fáklyákat!

Salamon fölemeli a méceszt, maga elé tartja, és meglátja Eliava sápadt, indulattól rézszeg arcát. Eléje lép, tekintetét belemélyeszi a fiatal gyilkoséba. Eliava nem bírja a tekintetét, kezéből kihull a tör, tántorogva elindul az ajtó felé.

SALAMON Megállj, Eliava!
Beszélj, kutya,
ki bérelt fel
a gyilkos tetre?
Asztisz királyné?
ELIAVA Nem, nem ő.
Csak a teste.

Eliava kitántorog, a király szóra sem méltatja többé, leroskad a lány mellé.

7. jelenet – Salamon, Szulamit, Benaja, Alehár, őrség

Fáklyások rontanak be, hangos kiabálással tudakolják, hogy mi történt. Benaja, a hóhér, Salamon bizalmasa, megvizsgálja a testet.

SALAMON Benaja, te értesz
 a halálhoz, s az élethez is.
 Nézd e gyöngé testet,
 szolgám, barátom, kérlek, segíts!

BENAJA Királyom,
 itt nem segít
 sem tudomány, sem Isten.
 Melléből
 a kést ha kihúzom
 összes vére kiszökken.

SZULAMIT Szomjas vagyok.
KIRÁLY A király szerelmének
 inni adjatok.

Megitatják a haldoklót.

SALAMON Nézd, Benaja,
 szóra nyílik a szája.

BENAJA Jól figyeld, mit mond,
 ez már a haldoklása.

SZULAMIT Köszönöm neked
 szerelmedet,
 szépséged és bölcsességedet,
 add, hadd csókoljam meg kezedet,
 ne vond el a számtól,
 míg a halál rám nem száll.
 Sosem volt
 és sosem lesz
 boldogabb asszony nálam.
 Köszönöm neked,
 én királyom,
 én szerelmem,
 én boldogságom.
 Emlékezz a rabnódre,
 napbarnította szeretődre,

a szőlőhegyi lányra...
Szulamitra... mátkádra...

*Benaja jelzi, hogy Szulamit meghalt. A király felemelkedik a test mellől, ruhája merő
vér, mély, méltóságos hangon szólal meg.*

SALAMON Ameddig férfi
szeretni fog nőt,
ameddig lélek
lélekkel viselő,
ameddig a test
másik testet szeret,
ameddig az álom
egy máshoz elvezet,
Szulamit,
nevedet századok
zengik át az időn,
s hálával említik
a legdrágább nőt,
kit Salamon szeretett.

*Intésére valamennyien elhagyják a termet. Benajának egyetlen mozdulattal jelzi a ki-
rály, hogy maradjon.*

8. jelenet – Salamon, Benaja, Alehár

*A király aranyskarabeusokkal kivarrott, pompás biborköntöst borít magára, fejére vér-
piros rubinkoszorút tesz. Azután odafordul Benajához.*

SALAMON Benaja, most még
és Eliavát
megfojtod, akár egy kutyát.

Az öregember kezével eltakarja az arcát, és leborult a király elé.

BENAJA Királyom, kegyelem,
Eliava unokám nekem!

SALAMON Hallottad, Benaja?
Becsüllek, de most
a fejeddel játszol.

BENAJA Királyom,
sújts haraggal,

de bízd ezt másra.
Eliava,
a templomba futott,
s rátapadt az oltárra.
Öreg vagyok,
halálom órája közel,
ha megölöm ott,
kettős büntettet követek el...

Salamon ráemeli a tekintetét, Benaja, a hóhér nem bírja el a nézés súlyát.

SALAMON Mész!
BENAJA Megyek...
 Csak kegyelmezzenek...
SALAMON Megbocsássonak majd
 nektek az istenek.
BENAJA Búcsúzom, királyom.
SALAMON Az ég legyen veled.

Benaja megtörtén kívánszorog. Helyébe Alehár érkezik.

ALEHÁR Salamon, az őrség
 Sába királynőjét
 ide hozta, odakint vár.
SALAMON Ó, bár lenne bosszúvágy
 lelkemben, s rábírnám
 magam, hogy megölessem –
 de nem. Most az egyszer
 Szulamit döntött helyettem!

9. jelenet – Salamon, Asztisz, Alehár, őrség

Behozzák Sába királynőjét. Asztisz izzó szemekkel nézi a földön fekvő halottat. Felkacag. A király megőrzi a nyugalmát, a trónra ül, ítélkezik.

ASZTISZ Hallgass meg...
SALAMON Eliava elmondott mindent.
 De ő már nem él.
 Nincs irgalom a szíveinkben.
 Nem öllek meg, a halál
 neked más keze által jár.

Bálint Endre: A forradalom továbbélése, 1959

Ilyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról

ASZTISZ Élj úgy, ahogy akarsz,
 s halj meg úgy, ahogy tudsz.
 Nem kell a kegyelmed,
 ha nem kapom meg szerelmed.
 Emelj vissza magadhoz,
 legyek a feleséged,
 e lányt itt nem én öltem meg,
 megölte őt a szerelmed.

SALAMON Legyen meg
 akaratom
 holnap feleségül veszek.
 De sohasem
 érintem meg többé tested.
 Soha többé
 nem láthatod az arcomat.
 És többé nem
 hagyod el lakosztályodat.
 Ha bármikor
 a palotámból kilépsz,
 törvényen kívüli leszel,
 egy aranyadért
 büntetlenül megölhet bárki.
 Örök rabbá teszek,
 mert lelkem
 földönfutóvá tetted.
 Déli palotámba vigyétek!
 Asztisz, többé nem gyűlöllek,
 És többé már nem szeretlek.
 Üres vagyok megint, akár
 sivatagi romok, melyek
 falai közt magányos szél jár...

ASZTISZ Egy szóra még...
 SALAMON Vigyétek!
 Legyen elég!
 Látásodba beleborzadok –
 gyilkos nő... Menj most,
 késő századok
 emlékeznek undorodva rád...

ASZTISZ Egy szóra még... A szolgád...
 SALAMON Legyen irgalmas neked az ég.

Asztiszt elvezeti a testőrség.

10. jelenet – Salamon, a halott Szulamit

Salamon magára marad Szulamit holttestével.

SALAMON Alehár! Induljanak el a katonák,
rombolják le Ízisz szentélyét, templomát,
hányják kardélre, mindet, aki ellenáll,
öreget, csecsemőt, nőt érjen a halál.
Eltelt a hét, megkaptátok most válaszom,
jegygyűrű mellé vér csillogjon kardomon,
nincs bosszú szívemben már, csak a fájdalom,
öljétek meg a kígyót, szívét meghagyom,
hadd bolyongjon életén át tébolyultan,
vergődjön égre és sírjon porba hulltan...
Hét napig csönd borítsa a szőlőhegyet,
hétszer hét század temesse szerelmemet,
mert nem lesz a világon többé ekkora
szerelem, nem lehet ekkora szenvedély soha...

Alehár komor arccal kimegy. A király a halott fölé hajol, mintha imádkozna.

SALAMON Tégy engem
mint egy pecsétet
a te szívedre,
mint egy pecsétet
a te karodra,
mert erős a szerelem,
mint a halál,
kemény, mint a sír
a buzgó szerelem;
lángjai tűznek lángjai...

*Kintről behallatszik, mind erősebb lesz a szőlőhegyre induló, közeledő földművesek dala.
Aztán hirtelen félbe szakad a dal. A király ráborul a halottra, kint egyre fényesedik, a
királyi hálótermet pedig elfoglalja a sötétség.*

SZŐLŐHEGYIEK A Bat-El-Háb hegyén
felkél a nap,
a Bat-El-Háb hegyén
pogány istenek bolyonganak.
Jöjj csak, testvérem
a munka vár.

Menjünk, testvérem,
illat-árba borult a határ.
A nap arany
hintó, fölénk gurul,
imádjuk hát...

Szulamit hangján, de az is lehet, hogy látomásként föllengő testével:

*Tégy engem
mint egy pecsétet
a te szívedre,
mint egy pecsétet
a te karodra,
mert erős a szerelem,
mint a halál,
kemény, mint a sír
a buzgó szerelem;
lángjai tűznek lángjai...*

Carlos W. Aliseris: Illusztráció Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról verséhez, 1956